

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

ОДБОР ЗА ОНОМАСТИКУ

ОНОМАТОЛОШКИ ПРИЛОЗИ

VI

Примљено на II скупу Одељења језика и књижевности, од 2. прила 1985. године,
на основу реферата академика Павла Ивића, академика Фануле Папазоглу, дописног
члана Митра Пешикана и проф. др Љиљане Црепајац

Уређивачки одбор

академик Павле Ивић, академик Фанула Папазоглу, дописни план Митар Пешикан
и професор др Љиљана Црепајац

Главни уредник

ПАВЛЕ ИВИЋ

БЕОГРАД

1985

ДИМИТРИЈЕ СТЕФАНОВИЋ

ИЗ МИКРОТОПОНИМИЈЕ СЕНТАНДРЕЈЕ

Сентандреја (Szentendre) се налази двадесетак километара северно од Будимпеште и представља једно од најсевернијих места са српским живљем у Мађарској. Ова варошица била је, као што је познато, значајан културно-просветни центар Срба у Угарској током 18. и 19. века.

Познато је да Срба у Сентандреји има од 1690. године, а постоје мишљења да их је било и раније. Поред православних Срба, до данашњег дана, одржао се и мали број римокатолика српскохрватског језика, тј. „Далмацијана”, како су они сами себе називали.¹

У овом раду даће се микротопонимија, која живи у говору малобројног српског становништва, а такође и називи забележени у два рада о Сентандреји.² Чињеница да се данас у говору Срба не чује већи део назива забележених код Софрића и Терзина говори о томе како су имена потеса на нашем језику брзо нестајала. Аутор је свестан чињенице да је овај прилог само мали допринос проучавању ономастике Сентандреје. За комплетно проучавање топонимије било би неопходно исписати податке из грунтовница 18. и 19. века и заједно с облицима који живе у говору нашег живља, упоредити са стањем у мађарском језику. Што се, пак, тиче антропонимије, било би потребно ексцерпирати богату грађу из матичних књига Сентандрејске црквене општине.

¹ П.[авле] С.[офрић], *Моментии из њрошлостии и садашњостии Сентандреје*, Ниш (Прва нишка штампарија Ж. Радовановића), 1903, 36 (у даљем тексту: Софрић). — Ова књига (108 стр.) до данас представља најопширније дело о историји Срба у Сентандреји.

² П.[авле] С.[офрић], *нав. дело*, 45—46; Лазар Терзин, *Из њрошлостии Сентандреје*, Календар Српске православне Епархије бачке за преступну годину 1944, Ујвидек, s. d., 177—189 (у даљем тексту: Терзин). — Десетак микротопонима Сентандреје забележила је и Наталија Петровић у раду *Микротопонимија неких српских насеља у Мађарској*, Прилози проучавању језика, Нови Сад (Катедра за јужнословенске језике Филозофског факултета у Новом Саду), 1974, књ. 10, 143—147 (у даљем тексту: Петровић). — Треба поменути да је иста ауторка објавила и један рад о патронимији Срба у Мађарској, у којем има значајни део грађе из Сентандреје (*Патронимија неких српских насеља у Мађарској*, Прилози проучавању језика, Нови Сад, 1976 књ. 12, 119—137).

Неки називи потврђени су само у говору, неки и у говору и у литератури, а неки само у литератури (први и други се дају курзивом, а остали обичним слогом, уз навођење извора). Код примера из литературе задржан је изворни правопис. После назива на српскохрватском језику дата је, кад је год то било могуће, и форма која се среће код Мађара.³

Ада, виноград (Софрић 45).
Асталкамен, шума (Софрић 46).

Бабин Гроб, шума (Софрић 46; Терзин 188).
Бара, в. Дубока Бара, Ивкова Бара, Ристићева Бара, Симића Бара, Урвина Бара, Швабина Бара.
Бара од хатара, шума (Софрић 46).
Бела вода (Bela Voda, Fehér víz), део долине кроз коју протиче поток.
Софрић 46: виноград; Терзин 188.⁴
Бобићев бунар (Bóbits kút), потес.
Брдо, в. Девојачко брдо.
Брђани, в. Далматински брђани.
Брег, в. Капетанов брег.
Брест, виноград (Софрић 45).
Бубан, в. Горњи Бубан, Доњи Бубан.
Бунар, в. Бобићев бунар, Жижин бунар, Краљев Бунар.
Букмировац (Szarvashegy; Utcanevek 15: Bukmirovac), брдо. Софрић 45: виноград; Терзин 188; Петровић 144: Букмировац.
Бучина (Utcanevek 53: Bükkös-patak), поток и предео око његовог извора.

Велика линија, шума (Софрић 46).
Велики Кик (Utcanevek 15, 101: Kékdülő), брдовит терен. Софрић 45: Кик, виноград.
Владикин мајур (Püspökmaior), брдовит крај (посед некада припадао епископу Епархије будимске). Софрић 45: виноград.
Владикин Парлог, виноград (Софрић 45).
Вода, в. Бела вода, Гладна Вода, Добра вода, Стара вода, Трешња вода, Трешњева вода.
Водица, в. Жижин бунар.
Врбњак, потес (у којем је било много врба). Петровић 144: Врбњак, поље.
Врх, в. Камени врх, Царев Врх.

³ Мађарски називи потврђени су у разговорном језику, а део њих и у књизи: Pethő Zsoltné Németh Erika. *Szentendre utcanevei*, Pest megyei téka, 3, Szentendre, 1983, 215 стр. (у даљем тексту: Utcanevek).

⁴ Где год у литератури назив не одудара од одреднице, не наводи се посебно. У тим случајевима за Софрића је дата само страна на којој се потес помиње и опис потеса, а за Терзина само страна (пошто он не даје опис).

Гара, шума (Софрић 46).
Главица, в. Дренова главица.
Гладна Вода, шума (Софрић 46).
Гњездо, в. Орлово гњездо.
Горњи Бубан (Utsanevek 15: Bubán), брдовит предео са извором. Софрић 45: Бубан, виноград; Терзин 188; Петровић 144: Бубан, брдо.
Горњи Пишман // Мачкалук (Felső Pismány; Utsanevek 15, 136—137: Pismány), брдовит терен. Софрић 45: виноград; Терзин 188: Пишман; Петровић 145: Мачкова јама, брдо.
Гроб, в. Бабин Гроб.

Далматински брђани, в. Доњи Пишман.
Девојачко брдо, шума (Софрић 46).
Демер Капија, в. Демир капија.
Демир капија (Dömör kapu), брдовит предео са малим водопадом на потоку. Софрић 46: Демер капија, шума.
Дера (Dera patak), поток (пресушује).
Добра вода (Jóvíz), брдовит предео кроз који тече поток.
Долина, в. Овчарева Долина.
Доња млака, потес с баром. Софрић 46: Млака, њива.
Доњи Бубан (Utsanevek 15: Bubán), брдовит предео са извором. Софрић 45: Бубан, виноград; Терзин 188; Петровић 144: Бубан, поље.
Доњи Пишман // Далмајински брђани (Alsó Pismány; Utsanevek 15, 136—137: Pismány), брдовит предео. Софрић 45: Доњи Пишман, виноград; Терзин 188: Пишман; Петровић 146: Пийшман, поље.
Дренова главица (Somfej hegy), брдо. Софрић 46: шума.
Дубока Бара, шума (Софрић 46).
Дугачка ливада (Hosszúrét), ливада.
Дунав, виноград (Софрић 45). В. и код Дунава.

Жижин бунар // Водица (Kisforrás), извор. Софрић 46: Водица, шума.
Жир, брдовит предео. Софрић 46: Жиреви, шума.
Жиреви, в. Жир.

Збеї // Избеї (Izbég), насеље на брдовитом терену. Петровић 143:
Избег, „насеље на периферији Сентандреје”.
Звоница, виноград (Софрић 45).

Избег, в. Збег.
Икона, шума (Софрић 46).
Ивкова Бара, шума (Софрић 46).

Јазавчина, шума (Софрић 46).

Калварија, виноград (Софрић 46).
Камен, в. Асталкамен, Поткамен.
Каменац, в. Светли Каменац.
Камени врх, в. Поткамен.
Кайеџанов бреј, брдо. Софрић 46: шума; Терзин 188.
Капија, в. Демер Капија, Демир капија.
Карсула, шума (Софрић 46).
Кик, в. Велики Кик, Мали Кик, Петрашов Кик.
Код Дунава, њива (Софрић 46).
Код Сењака, в. Сењак.
Колевка, шума (Софрић 46).
Козарник, шума (Софрић 46).
Краљев Бунар, шума (Софрић 46).
Крчевина, в. Крчевине.
Крчевине, шума (Софрић 46); Крчевина (Терзин 188).
Крчмарева Лука, шума (Софрић 46).

Ливада, в. Дугачка ливада, Николина Ливада.
Линија, в. Велика линија.
Лука, в. Крчмарева лука.

Мајдан, виноград (Софрић 46).
Мајур, в. Владикин мајур.
Мали Кик (Utcanevek 15, 101: Kik-, Kéki-, Kékes dűlő), брдовит терен.
Софрић 45: Кик, виноград.
Мало Пасуљиште, шума (Софрић 46).
Мањаш, шума (Софрић 46).
Мачкалук, в. Горњи Пишман.
Мачкова јама, в. Горњи Пишман.
Млака, в. Доња млака.
Међерски хатар, виноград (Софрић 45).

Николина Ливада, шума (Софрић 46).
Нотарошев сад // *Нотарошов сад*, потес (Софрић 46: шума).
Нотарошов сад, в. Нотарошев сад.

Овчарева Долина, шума (Софрић 46; Терзин 188).
Орловац, в. Орловача.
Орловача // *Орловац* (Saskő; Utcanevek 15: Orlovác), брдо. Софрић 45:
Орловача, виноград; Терзин 188: Орловача; Петровић 145: Орло-
вац, поље.
Орлово њездо, брдо. Софрић 46: шума.

Парлог, в. Владикин парлог.
Пасуљиште, в. Мало Пасуљиште.

Петрашов Кик, шума (Софрић 46).

Пећина (Utcanevek 15, 135: Ретупа), потес са пећином. Софрић 45: вино-град.

Пишман, в. Горњи Пишман, Доњи Пишман.

Плоча, в. Потпљочом.

Под Хумком, потес.

Пойкамен || Камени врх (Kőhegy), веће брдо. Терзин 188: Поткамен; Петровић 146: Пдткамѣн, поље.

Поток, в. Стелин поток.

Потпљочом, шума (Софрић 46; Терзин 188).

Провалија, потес. Софрић 36: Провалије, шума.

Провалије, в. Провалија.

Раван, в. Студничка Раван.

Ристићева Бара, шума (Софрић 46, Терзин 188).

Рит, виноград (Софрић 45).

Сад, в. Нотарошев сад, Нотарошов сад.

Светли Каменац, шума (Софрић 46).

Седам храсћова, потес.

Сењак (Szénáskert), раван потес. Софрић 46: код Сењака, њива; Терзин 188.

Симића Бара, шума (Софрић 46).

Смердан, в. Смрдан.

Смолница, в. Смољница.

Смољница (Utcanevek 15; Szmolina dűlő), потес (са земљом лошег квалитета). Софрић 45: Смолница, виноград; Терзин 188: Смољница.

Смрдан (Szmrdán, Bűdőshegy), потес с извором. Софрић 45: виноград; Терзин 188; Петровић 146: Смѣрдѣн, поље.

Стара вода (Utcanevek 156—157: Sztara Voda, Szabadság forrás), потес с извором. Софрић 45: виноград; Терзин 188; Петровић 146: Стѣра вѣда, извор.

Стѣлин пошток (Szelim patak; Utcanevek 171: Sztelin patak), поток (пресушује). Софрић 45: Стѣлин поток, виноград.

Студенска раван, шума (Софрић 46; Терзин 188).

Трешићева вода || Трешиња вода (Cseresznyésvíz), потес с потоком. Софрић 46, шуме.

Три хатара, шума (Софрић 46).

Торина, шума (Софрић 46; Терзин 188).

Тунковац, поље (Петровић 146).⁵

Ћуковац (Tukos dűlő; Utcanevek 15: Tuukovac), брдовит терен. Софрић 45: виноград; Терзин 188).

⁵ Овај назив се вероватно односи на локалитет Ћуковац (в. ниже).

Ћуприја, в. Цомпина ђуприја.

Урвина Бара, шума (Софрић 46).

Хамра (Аппа-völgy), долина.

Хатар, в. Бара од хатара, Међерски хатар, Три хатара, Четири хатара.

Храбовинка, шума (Софрић 46).

Храстови, в. Седам храстова.

Хумка // *Хунка* (Hunka), брдовит потес. Софрић 45; Хунка, виноград;

Терзин 188: Хумка. — В. и Под Хумком.

Хунка, в. Хумка.

Царев Врх, шума (Софрић 46, Терзин 188).

Целованка, в. Церованак.

Церованак // *Целованка*, потес.

Цомпина ђуприја (Cotra híd), мост на потоку и потес околу.

Черешенка, шума (Софрић 46).

Четири хатара, шума (Софрић 46).

Чичерак (Utsanevek 15, 56: Csicserkó), блага падина брда.

Шанац, виноград (Софрић 46).

Швабина Бара, шума (Софрић 46).

Шуињак, мочварни предео.

Димитрије Стефановић

ИЗ МИКРОТОПОНИМИИ СЕНТ-АНДРЕИ

Резюме

В настоящей работе приводятся микротопонимы, сохранившиеся в говоре немногочисленного сербского населения в Сент-Андрее, а также и названия, засвидетельствованные в двух работах об этом городе (см. литературу). Некоторые названия встречаются только в говоре населения, другие только в литературе, а третьи — и в говоре и в литературе.